

лення рівноваги, яку потрібно досягнути всередині людини, між людиною і суспільством та між людиною і природою. Усе, що людині потрібно зробити, щоб стати принаймні щасливішою і наблизити цю довгоочікувану мить, – це прийняти вольове рішення жити за принципами конкордизму, не зважаючи навіть на те, чи інші її підтримають у цьому, чи ні (звісно, в ідеальному варіанті конкордист бажає і зацікавлений у тому, щоб його рішення підтримав колектив з метою досягнення щастя сповна).

1. Винниченко В. Конкордизм. Система будівництва щастя : Етико-філософський трактат / Володимир Кирилович Винниченко. – К. : Укр. письменник, 2011. – 335 с.
2. Історія філософії. Т. 1 : Антична і середньовічна філософія / Татаркевич В. – Львів : Свічадо, 2006. – 456 с.
3. Лашик Є. Винниченкова філософія щастя / Є. Лашик // Філософська думка. – 1998. – № 1. – С. 138–154.
4. Погорілий С. Неопубліковані романи Володимира Винниченка / С. Погорілий. – Нью-Йорк : УВАН у США, 1981. – 212 с.

The article deals with the main pre-conditions of forming conception of concordizm worked out Volodymyr Vynnychenko, opens up her essence and meaning.

Keywords: concordizm, discordizm, moral, equilibrium, happiness, Vinnichenkostudies.

УДК 161.2; 248.154; 215

ББК 81.411.1+86.37

Оксана Ющишин

МОВА ЯК ОСНОВА БУТТЯ НАЦІЇ І ЗАСІБ СПІЛКУВАННЯ В СУЧАСНОМУ НАУКОВО-БОГОСЛОВСЬКОМУ ДИСКУРСІ: УКРАЇНСЬКА ПРОЕКЦІЯ

У статті розглядається взаємозв'язок і взаємозалежність мови та життя народу в процесі його націєтворення з огляду на сучасні українські реалії.

Ключові слова: мова, націєтворення, буття, взаємозв'язок та взаємозалежність.

Мова, як і все, що пов'язане з проблематикою її постання та розвитку, є невід'ємним атрибутом національного буття, а також надзвичайно важливим культуротворчим чинником. Через те вона є особливо значущою для кожного народу та будь-якої епохи в його житті. Так, незалежній Україні на сучасному етапі її цивілізаційного поступу, коли після кількох сторіч бездержавності вона намагається вести мовну політику відповідно до нових вимог, доводиться долати доволі важкі наслідки русифікації, а також ті процеси і тенденції, частковим відображенням яких стали події з листопада 2013 року і які мають різне регіональне забарвлення. У цьому контексті, на нашу думку, неабияк актуальними є питання, у яких розкривається взаємообумовленість і взаємозалежність мови та націєбуття на всіх його рівнях, не оминаючи й тих аспектів довколотовної проблематики, що, кажучи словами В.М. Москалюк, означували б вихід із “квазітеодицеї національного буття” [6, с. 117].

Для досягнення поставленої мети та розв'язання завдань, що потребують різних методологічних підходів, ми обрали провідним дескриптивний метод як спосіб висвітлення матеріалу, що здається тематично найпридатнішим і дозволить актуалізувати неперехідні роль і значення мови в житті народу, а також спроектувати особливості мовно-національної взаємодії та взаємозалежності на сучасні українські реалії.

У цьому зв'язку маємо насамперед уточнити, що, послуговуючись загальновідомими поняттями “мова”, “буття”, “людина”, “націєбуттєвість”, під мовою будемо розуміти абстрактну, але дієву силу, яка в креаціоністському сприйнятті має надприродне походження і здатна/покликана матеріалізуватися (= набувати матеріальної форми вираження) як творчий акт буття, що дорівнює факту існування матеріалізованого слова та ототожнюється з дієвою потугою мови. Що ж до людини, то вона вважа-

тиметься найдосконалішою субстанцією буття й заодно втіленням мовної сутності в процесі націєбуття як того духовного і матеріального рівня життя нації, під яким розумітимемо сукупність людей зі спільним походженням, мовою, усталеною самосвідомістю, тобто тим комплексом ознак ідентичності, які включають спільність історичної долі, національних, матеріальних і духовних цінностей, національної символіки, почуття та культурно-економічної єдності. Тоді як буттєвість означуватиме безперервний процес матеріалізації мови людиною, у якій поєднані вічний космос і тимчасова екзистенція в безкінечному розмаїтті конкретно-історичних, національно заданих та індивідуально неповторних форм вияву.

З доволі значного числа як іноземних, так і вітчизняних досліджень, присвячених висвітленню мовної проблематики, вважаємо за необхідне виділити праці Арістотеля, Й. Гердера, В. фон Гумбольдта, Г. Штайнталя, Б. Уорфа, В. Лісового, Д. Донцова, Є. Сепіра, І. Огієнко, О. Потєбні, П. Ситник, Ф. де Сосюра, Д. Дорошенка, І. Бичка, Т. Возняка, М. Драгоманова, А. Шептицького, О. Тимошевського, І. Франка, М. Грушевського, Ю. Лотмана, О. Гриніва, О. Пінчука, Б. Успенського, О. Забужко, І. Іваньо, В. Москалюка, О. Федика, І. Фаріон, М. Бровка, Р. Кіся, А. Федь, О. Вусатюка, А. Дербака, Р. Калько, В. Кононенко, І. Дзюби, В. Іванишина, Л. Костенко, А. Погрібного, В. Жайворонка, О. Барабаш-Ревака, В. Конобродської, Н. Данилюка, Л. Лисиченка, Т. Космеди, О. Сімович, Й. Мацькевича, С. Єрмоленко, В. Німчука, Ю. Шевельова.

Зрозуміло, що, досліджуючи ті чи інші аспекти мовної проблематики та її всебічний зв'язок з національною субстанцією, кожний учений, спираючись на ідейно строкаті та методологічно порізнені здобутки попередників, по-своєму обґрунтовував взаємозв'язок мови і буття, мови та мислення, мови як способу світобачення й світотворення. І такий стан речей значною мірою пояснюється світоглядними настановами вчених та різними методологічними підходами до висвітлення витоків мови, її глибинних зв'язків з національною ментальністю, душевною організацією народу, національними почуваннями, процесом націєтворення. При цьому маємо усвідомлювати, що в принципі не існує позамовного чи ж неомовленого буття, мова – це основа основ. Спільні дії людини і її народу загалом базовані на мові, якою і з допомогою якої нація думає і відповідно творить себе і свою буттєвість. У цьому сенсі історія мови й історичний розвиток духу народу – взаємопроникаючі категорії буття: “Доля мови, – зазначає з цього приводу Т. Возняк, – формує долю народу” [1, с. 249.], а народ визначає мовне життя в межах нації, даючи/не даючи мові можливість діяти, творити, формувати, виховувати. На це наприкінці минулого сторіччя вказувала також Оксана Забужко, яка підкреслювала, що “духовна криза, яка опанувала українське суспільство, є насамперед кризою українського мовомислення”, а “боротьба за мовну емансипацію є не чим іншим, як боротьбою з тоталітаризмом на щонайінтимнішому з його плацдармів – на терені людського духу” [3, с. 135]. Мова, – уточнювала дослідниця, – не лише “засіб спілкування”, тобто передачі “вже готових думок”, як нас усіх учили в імперській школі. Куди серйозніша її місія – бути способом народження тих думок: коли “нема мови”, людині просто-напросто “нема чим думати” [3, с. 102–103].

Суголосними з вищенаведеними твердженнями здаються розмірковування відомого мовознавця Олексія Зінчука, який буттєвість нації ставить у пряму залежність від мови. “Наша мова, – зазначає вчений, – не лише засіб спілкування, а й знаряддя, інструмент духовної діяльності людини і водночас – продукт цієї діяльності (кожен з нас – мовотворець). То ж чи варто дивуватися нашій “докапіталістичності” в усьому – від рівня державності та забезпеченості прав людини до рівня духовності та виробництва й споживання. Вслухайтесь: як ми говоримо? – Отак і живемо”. А далі, розвиваючи думку, констатує: “Мова – не стільки інструмент відтворення, моделювання дійсності, скільки інструмент творення, моделювання неіснуючої, потенційної дійсності. Завдяки

мові людина мисляча – це насамперед людина фантазуюча. Без такої здатності, підкреслює мовознавець, ми не мали б не лише трагедій Евріпіда і Шекспіра, гетевського «Фауста» й гоголівського «Вія», а й... теорії Ейнштейна та всіх матеріальних надбань цивілізації – від простого колеса до комп'ютера. Адже перш ніж матеріалізуватись, усе це було сфантазовано, змодельовано за допомогою мови в голові людини. Ото ж – слава Слову!» [13, с. 178]. На безпосередній зв'язок мови й стану буття нації вказує також Олександр Пономарів, підкреслюючи, що стан державної мови, рівень володіння нею, поширеність її у різних сферах життя – усе це показник цивілізованості суспільства. Тобто першопричина і першооснова націєбуття, як феномена і як явища (маємо на увазі сучасну українську даність – факт, реалії), лежить, на думку вченого, насамперед у площині мови.

Звичайно, підкреслюючи важливість слова як лінгвосакраліс, ми не можемо обійти увагою й Книгу Книг, тобто Біблію, зі змісту якої випливає, що *все* постало через дію Слова-Логоса. А це означає, що Слово є Могутньою Силою, Первнем Буття, його першопричиною і сенсом. Підтверджується така думка і в Новому Заповіті, а власне у першій главі Євангелія від Йоана: “Споконвіку було Слово. І з Богом було Слово, і Слово було – Бог. З Богом було воно споконвіку. Ним постало все, і ніщо, що постало, не постало без нього. У ньому було життя, і життя було – світло людей” [Ів. 1.1–4]. А відтак, якщо “... Слово стало тілом, і оселилося між нами...” – то акт найменування світу рівнозначний актові світобудови. З того, принаймні, можемо вивести, що засаднича Йоанова теза містить абсолютну гармонію внутрішнього і зовнішнього змісту – духу та форми матерії. Під таким оглядом, якщо виходити з креаціоністської теорії світотворення, то маємо підстави розглядати природу мови як чисто духовний феномен, у контексті якого слову відводилася будівнича функція із застереженням трансцендентного значення. У цьому сенсі, співвідносячи проблему вербалізації Абсолюту, для розв'язання якої нерідко використовується ціла низка відповідників на кшталт “Слово”: “Мисль”, “Сила”, “Дія” [2], вважаємо за слушне солідаризуватися із твердженням Р. Калько про те, “що у давніх мовах, до яких відносяться і євангельські мови, названі слова є синонімічними, і дія є тільки варіантом Слова. І хоч у сучасній мові ці значення далеко розходяться і стають чи не антонімічними” [4, с. 107], зрозуміло, що первинний їх сенс залишається незмінним. Тому, продовжуючи і розвиваючи біблійну логіку, можемо узагальнити: якщо Словом творився Всесвіт – грандіозна, надзвичайно складна система, з усіма її підсистемами і законами, за якими вони безперервно функціонують, якщо Словом творилася людина – образ і подоба Творця – істота розумна, мисляча, творча, вільна, то тим більше Словом твориться нація як спільнота людей, однакових за мовною ознакою, тих, хто володіє однією знаковою системою й кому апріорі відомі її коди на підсвідомому рівні для пізнання Істини, світу і самої себе та співдії з ними.

Вагомим аспектом нашого дослідження уявляється біблійна розповідь про Вавилонську вежу, у якій стверджується, що “вся земля мала одну мову й одні слова...” (Буття 11: 1–9), однак під час будівництва міста й вежі з верхом до неба Творець помішав мови. Адже в цьому переказі містяться, по суті, два положення для обґрунтування тези про мову як першооснову нації й націєбуття, їх органічну цілісність та взаємообумовленість: по-перше, теорії про прамову та поділ її на мовні групи Самим Абсолютом, а по-друге, трансцендентне походження національностей, які об'єднувалися і вирізнялися з-поміж інших саме за мовною ознакою. Окрім того, у цьому уривку є сентенція: “І мовив Господь: “Оце вони один народ і мова в них усіх одна... тож що вони не задумають, не буде їм важко зробити” (Буття 11: 1.6), яка, по суті, може слугувати заключною тезою ірраціонального підходу: “Мова – запорука сили і величі нації, її добробуту і процвітання”. Біблійний народ не зміг збудувати величне місто і вежу, оскільки був позбавлений мови. І тільки спільноти, які мали одну мову, осідали на певній

території, створювали свій ейдос, будували окремий іншосвіт на основі своєї самотності, національності.

Аналогічної позиції на межі ХХ–ХХІ сторіч дотримується мовознавець О. Федик у праці “Мова як духовний адекват світу (дійсності)”: “Мова, – зазначає дослідниця, – найважливіший національний ідентифікатор, завдяки якому кожна нація вирізняється з-поміж інших, усвідомлючи себе самодостатнім та самочинним суб’єктом історії” [12, с. 13]. Дослідження Ольги Федик заслуговує на виняткову увагу ще й тому, що авторка розглядає мову як “систему духовного життя людини”, як “ідеальну дійсність”, як “національний зображально-гносеологічний та адоративний адекват” у форматі її мовознавчого, філософського, психологічного й теологічного вимірів. Не дивно, що такий аналіз дозволив ученій проникнути в ті таїни феномену, в контексті яких мова є духовним проводирем людини та “ідеальною другою дійсністю” [11, с. 119.] або, кажучи інакше, в розрізі яких здійснюється національне буття Духа і яка це буття Духа здійснює. При цьому поняття “адекват” означає мову як цілісний духовний відповідник світу з його антропо-, тео- та націєцентричними надбаннями. У цій же площині наукового дискурсу вчена розглядає провідну функцію мови як духовної екзистенції, мотиваційним рушієм якої виступає функція бієволюції, фазового самоотоожнення та духовної апеляції (звернення до Бога), спрямованої на збереження Духа. Прикметно, що, виокремлюючи теологічну сутність і націєтворче начало як базові конструкти, авторка тяжіла до накладання діяльнісної (eenergia) функції мови на українські культурно-історичні реалії і під тим оглядом зауважувала, що “саме з мовної проблеми декілька разів починалося відродження нації. “Ця закономірність, – слушно наголошує Ірина Фаріон, – виявила себе у добу, коли в 1989 році було засновано Товариство української мови імені Тараса Шевченка, яке започаткувало новітнє відродження України як держави”. Хоча при тому спостережлива дослідниця не оминула й феноменальної “психології індивідуумів-геніїв”, яким в особах Т. Шевченка та/чи М. Шашкевича вдалося через Слово зрушити “природний розвиток історико-культурних умовин” та змінити вектор розвитку нації” [11, с. 119]. Зрештою, полишаючи осторонь дослідницької уваги інші й не менш значущі аспекти дослідження О. Федик, тільки зазначимо, що розкриття нею “адоративного” (втаємниченого) характеру власне української мови може вельми прислужитися осмисленню тих чинників, що пов’язані із сакральним захистом нації і які детермінував “мовний терор” упродовж кількох століть бездержавності.

Водночас, вказуючи на ті чи інші способи взаємозв’язку й взаємозалежності мови та нації в щонайширшому спектрі їх дослідницького вияву, не варто нехтувати й тим, що попри новизну теоретичного обґрунтування, вони нерідко перегукуються з лінгвістичними напрацюваннями великих попередників. До таких, зокрема, відносимо видатного вітчизняного мовознавця другої половини ХІХ ст. О. Потебню (1836–1891), який, між іншим, зазначав, що мовний спосіб поєднання та передачі уявлень не є загальнообов’язковою формою людської думки або, кажучи конкретніше, що в різних мовах по-різному осмислюються тотожні фрагменти позамовної дійсності. А це означає, що кожна мова становить унікальну й неповторну картину світу, національний сегмент якої формує тип ставлення людини до світу, задає норми її поведінки, а виражені за її допомогою значення становлять єдину систему поглядів, своєрідну колективну філософію, що властива всім мовцям. У цьому сенсі виняткової ваги набуває афористичне твердження О. Потебні, згідно з яким “мова – містичне ядро нації, тобто щось об’єктивно дане, що живе у підсвідомих глибинах етнографічної маси, те, що може видобути на поверхню свідомості й стати керманічем усіх національних змагань у всіх ділянках життя” [14, с. 3]. Зрештою, запобігаючи збідненню уявлення про масштаб напрацювань із заявленої теми та чітко усвідомлюючи неможливість їхнього охоплення,

дозволимо собі насамкінець бодай покликатися на деякі з висловлювань, які мають пряму чи ж опосередковану дотичність до порушеної проблематики.

“Мова... – наголошує П. Мовчан, – річ не матеріальна, але постійно матеріалізована. Мова – це живе функціонування народного духу, а не одних мертвих знаків” [5, с. 116.], а на думку О. Федик, мова – це спосіб урівноваження реального і трансцендентного світів – вона їхній сполучник [12, с. 227].

На переконання американського лінгвіста Едварда Сепіра “Мова, будучи суспільним продуктом, являє собою таку лінгвістичну систему, у якій ми виховуємося і мислимо з дитинства. Через це ми не можемо повністю усвідомити дійсність, не вдаючись за допомогою мови, причому мова являється не тільки побічним засобом вирішення деяких приватних проблем спілкування і мислення, але й наш “світ” будується нами несвідомо на основі мовних норм. Ми бачимо, чуємо і сприймаємо так чи інакше, ті чи інші явища залежно від мовних навиків і норм свого суспільства” [9, с. 578].

“Людина значною мірою, – стверджують автори гіпотези мовної відносності Е. Сепір та Б. Уорф, – залежить від впливу конкретної мови... Цілком помилковою є думка про те, що людина насправді орієнтується, не вдаючись до мови, і що мова є просто випадковим засобом для розв’язання специфічних проблем спілкування і мислення” [10, с. 37].

“Мова, – зауважує І. Огієнко, – є найбільш людським явищем, що пов’язане із ”духом”, “душею народу”, самобутністю його культури, яка зумовлює буттєвість цього народу, національний світогляд, а відтак становить суть самого ества людини, її свідомості та практичної діяльності.

“Мова, – кажучи інакше, але словами шойно цитованого вченого, – це форма нашого життя, життя культурного й національного, це форма національного організування. Мова – душа кожної національності, її святощі, її найцінніший скарб...” [8, с. 301].

Звичайно, проектуючи сказане на українські історичні та нинішні реалії, ми маємо неодмінно зважати на те, що Україна за віки бездержавності пережила справжній лінгвоцид. Особливо це стосується російських самодержців, які, починаючи з 1654 р., вдавалися до справжнього мовного терору супроти української мови, а також радянської доби, коли політика русифікації в колишньому СРСР набула доволі вишуканих, але сутнісно тотальних форм. Певно, що такий мовно-культурний визиск та обмеження значною мірою детермінували денаціоналізацію українства, обумовили ті звички й залежності, від яких Україна потерпає й дотепер. Таким чином, маємо зважати на те, що:

- багатівікове ярмо підлеглих чужинцям зумовило трагізм долі як народу українського, так і його слова, що віки поспіль потерпали від поневолювачів, у тому числі від спольщення та русифікації;

- розуміючи, що доки існує мова – існує й самосвідомість, поневолювачі нещадно й свідомо нищили осередки культури, прекрасно знаючи, що мова як “ціннісний генотип нації” та найменовуючий початок світу в діалектичній єдності космічного та екзистенціального початків становить “мовний соціокод” національного буття, а відтак і необхідну умову його існування.

Отже, на основі вищенаведених наукових обґрунтувань і положень можемо резюмувати:

- у релігійному сенсі Слово має надприродне походження і є першопричиною буття;

- Слово, в контексті якого людина виступає мовленневою істотою, має феноменальну здатність “апелювати до всіх зміслів” фізичного і трансцендентного світів;

- обов’язковою умовою здійснення мови є людина, континуум буття якої складає “фізичний” дім – рідна мова, місце життєвого звершення;

- у мові живе метафізична ідея цього національного дому, яка виступає його буттєвою умовою, робить можливим саме його існування як національного цілісного об'єкта;
- мова й естетичний світ нації, як окремі та самодостатні феномени, складають разом ту єдність, котра постійно здійснюється буттям кожної окремої людини, нації, людства;
- мовна пам'ять поколінь окремо взятого народу — чи не єдине його реальне безсмертя, втрата цієї пам'яті є різвонзначною духовній смерті людини, народу, нації;
- мова — це система духовного життя людини, яка, повсякчас матеріалізуючись, творить “ідеальну дійсність”;
- мова є основою, ядром чуттєво-емоційної, раціональної та ірраціональної сфер людини і нації;
- мова є тією сутністю, яка створює неповторне лінгвокреативне естетичне середовище нації;
- мова є не тільки побічним засобом вирішення деяких приватних проблем спілкування і мислення, але наш “світ”, який будується нами несвідомо на основі мовних норм;
- у кожній існуючій на Землі мові закладений своєрідний, властивий тільки йому, погляд на світ, і відмінність між картинами світу та їх буттєвість тим більша, чим більше відрізняються між собою мови;
- мова — найважливіший національний ідентифікатор, завдяки якому кожна нація вирізняється з-поміж інших, усвідомлюючи себе самодостатнім та самочинним суб'єктом історії (В. Москалюк);
- історія мови й історичний розвиток нації — взаємопроникаючі категорії буття: доля мови формує долю народу, а народ визначає мовне життя в межах нації, даючи/не даючи мові можливість діяти, творити, формувати, виховувати. Багатство і цінність мови сприймається лише тоді, коли вона здійснюється реально, повноцінно функціонує на всіх рівнях буттєвості нації;
- мова — не лише засіб передачі “вже готових думок”, її місія — бути способом народження тих думок: коли “нема мови”, людині просто-напросто “нема чим думати” (О. Забужко);
- мова є надзвичайно важливим інструментом націєбуття, вона є не лише способом комунікації між людьми, а передовсім засобом творення самобутньої культури, того емоційно-психічного осереддя, яке врешті-решт і обумовлює долю окремої людини і всієї нації, до якої ця людина належить;
- мова є тією сутністю, яка об'єднує людей у народ, а народ — у націю. Саме у спільній/рідній мові — витоки національного єднання і добробуту;
- кожна людина, кожна нація є неповторним творінням часу, власної історії та культури і в кожній нації — особлива, національно зароджена, національно виношена й вистраждана мова;
- національне почуття, висловлене в мові, є проявом любові до історично-духовного образу свого народу;
- у національній мові міститься віра в силу рідного народу, його призначення і місію, бо вона об'єднує всіх українців у націю — український народ;
- у національному почутті шани до рідної мови гніздяться витоки гідності народу. Мовна сфера буття народу забезпечує почуття глибокої прихильності до своєї домівки, землі, де народжувались і вмирали пращури, і той духовний акт, котрим народ творить свою мову, свою духовність, свою культуру;

- у мові через дію ментальної матриці, властивої тому чи іншому народові, відбувається глибоке й тонке осмислення загальнолюдського і національного буття, а відтак і справжнього націєтворення;

- відчуття, бачення навколишнього світу певною людиною і нацією є індивідуальним, безмежним і ця індивідуальна неосязність акумулює особливі тенденції національного розвитку в певні генетичні формули, узагальнення і закони, котрі концентруються і зосереджуються у суголосній, гармонійній єдності, яку являє собою системне утворення “мова – буття – людина – націєбуття”. Динамізм і непорушність цієї системи полягають у закладеному в ній глибокому традиціоналізмі і водночас – оригінальності, неповторності, національній самобутності;

- мова – це неоціненний скарб народу, найголовніший літопис його життя.

У глибинах мови – філософський розум, витончений естетичний смак, справді поетичне чуття, праця зосередженої думки, надзвичайна чутливість до найтонших переливів у явищах природи, суворі логіка, високі духовні злети. І щоб оволодіти цим скарбом, людина мусить постійно докладати зусилля, усвідомлюючи, що існує складна наука рідної мови (В. Москалюк).

Як бачимо з вищевикладеного, теоретичне обґрунтування значення мови як ціннісного національного генотипу, як ядра національного естетичного світу є необхідним для збереження культурного спадку України, так і, на наш погляд, втілення теоретичних обґрунтувань на практиці є необхідним для творення власної української буттєвості, а інакше, немає сенсу його збереження. А це означає, що українці, як і будь-які інші національності, не можуть скопіювати чийсь, національний: німецьке, італійське чи японське буття, яким би прекрасним воно не було, і запустити його в українському суспільстві, ані тим більше, неприпустимим є насадження на українському ґрунті іншомовних основ, що призводитиме й надалі до спотворення, ентропії, квазітеодицеї, бо це протиприродно. Існування української нації, мови, ментальності, традицій – це задум Творця неба і землі, водної стихії і повітря, сонця і зір. Ми абсолютно усвідомлюємо, що коли одне з них зникає – це катастрофа фізичного світу, зникнення ж нації, цілого іншосвіту – це руйнування світової соціогармонії.

Проте сучасні українські реалії переконують, що поважні наукові напрацювання ще не стали в цілому набуток українського громадянства й потрібні чималі зусилля, щоб вони стали частиною їхньої свідомості. Тому наразі маємо виходити з розуміння:

- коли у найважливіших видах діяльності людину змушують обходитись без національної мови, що неодноразово мало місце в історії українського народу й частково триває дотепер, відбувається деструкція національного світобуття;

- позбавлення національної культури хоча б одного напрямку і виду діяльності усуває з інтелектуального горизонту притаманні лише даній етнокультурі реалії і форми їх смислового осягнення, і практично обриваються зв'язки з нефункціональною культурою прашурів, звужується критичний рефлексійний план національної свідомості;

- інтелектуальний горизонт національного буття, яке позбавляється хоча б одного з напрямів самостійної соціоетнічної діяльності, потрапляє в поле дії законів спрощення, у культурі нарастають ентропійні процеси, а доля такої нації набуває рис трагічності;

- у ширшому контексті, кажучи про мову як націєтворчу категорію, як єдиний універсальний прояв духу народу, маємо завжди пам'ятати, що мова зникає не лише тому, що її не вивчають інші, а передовсім тому, що нею не говорять ті, хто її знає, або ж ті, щото зобов'язані знати (Х. Арце), як громадяни суверенної й незалежної держави Україна, як вказувала Леся Українка, що мову слід більше берегти, ніж кордони, а

Вільгельм фон Гумбольдт стверджував, що абсолютно ніщо не є таким же важливим для культури нації, як її мова.

Доля української мови – то є водночас і доля української держави й нації. Від захисту, розвитку й збагачення рідної мови (отриманої як дар від Творця Всесвіту), поширення її як засобу спілкування на всіх рівнях суспільної комунікації залежить сучасне і майбутнє української нації, її розквіт, утвердження та процвітання.

1. Возняк Т. Відродження іврити та української мови / Т. Возняк // Тексти та переклади. – Х., 1998. – 345 с.
2. Гете. Фауст / Гете. – К. : Держ. вид-во худ. літ. УРСР, 1955. – 500 с.
3. Забужко О. Філософія і культурна притомність нації : Мова і влада / О. Забужко // Хроніки від Фортінбраса. – К., 1999.
4. Калько Р. М. Теоретичні та методичні основи засвоєння іноземної мови в ранньому шкільному віці / Р. М. Калько. – Луганськ, 2009. – 129 с.
5. Мовчан П. Мова – явище космічне / Павло Мовчан. – К., 1994.
6. Москалюк В. М. Мова як естетичне середовище національного буття / В. Москалюк // Філософські дослідження : зб. наук. праць Східноукр. нац. ун-ту. Вип. 7. – Луганськ, 2006. – 240 с.
7. Москалюк В. М. Проблема мови в естетичному світі українства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філос. наук : спец. 09.00.08 “Естетика” / Москалюк Валентина Михайлівна ; Східноукр. нац. ун-т. – Луганськ, 2010. – 38 с.
8. Огієнко І. Українська культура / Іван Огієнко. – К. : Наша культура і наука, 2002. – 342 с.
9. Сепир Е. Положение лингвистики как науки / Е. Сепир // Звегинцев В. А. История языкознания XIX–XX веков в очерках и извлечениях. – М., 1964. – Т. 1. – 465 с.
10. Sapir E. Conceptual categories in primitive languages / E. Sapir // Science. – 1931. – Vol. 74. – P. 578.
11. Фаріон І. Д. Мова як спосіб життя / Ірина Фаріон // Українська мова. – 2009. – № 1. – С. 118–129.
12. Федик О. Мова як духовний адекват світу (дійсності) / О. Федик. – Львів : Місіонер, 2000. – 298 с.
13. Цит за: Українська мова – основа культури українського народу : українська та зарубіжна культура : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Р. М. Вечірко, О. М. Семашко, В. В. Олєфіренко та ін. – К. : КНЕУ, 2003. – 367 с.
14. Чехович К. Думки О. Потебні про національність / К. Чехович. – Львів, 1931.

In “Language as existential foundation of a nation and a means of communication in the modern scientific and theological discourse: Ukrainian projection” is considered the relationship and interdependence of language and life of the people in the process of nation-building given the current Ukrainian realities.

Keywords: *language, nation-building, life, relationship and interdependence.*